

به مناسبت شهادت حضرت موسی بن جعفر(ع)؛

فرزاد جهان بین گفت: امام کاظم (ع) از راه های مختلف سعی می کردند فرهنگ تشکیل حکومت اسلامی در جامعه نهادینه شود. این خطی بود که ائمه دیگر نیز بر آن تاکید داشتند.

فرزاد جهان بین گفت: امام کاظم (ع) از راه های مختلف سعی می کردند فرهنگ تشکیل حکومت اسلامی در جامعه نهادینه شود. این خطی بود که ائمه دیگر نیز بر آن تاکید داشتند. به گزارش خبرنگار مهر، فرزاد جهان^{&ZWNJ}؛ بین عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد درباره نقش امام موسی کاظم(ع) در گسترش معارف شیعی گفت: در زمان امام کاظم(ع) جریان^{&ZWNJ}؛ های فکری مختلفی در جامعه حضور داشتند که از جمله این جریانها می^{&ZWNJ}؛ توان به دو جریان، معتزله و اهل حدیث اشاره کرد. وی ادامه داد: جریان معتزله تاکید افراطی به عقل داشتند و به نحو افراط در توجیه و تحلیل عقلی مسائل دینی اقدام می^{&ZWNJ}؛ کردند. در مقابل، اهل حدیث هم با تاکید هم بر احادیث داشتند، دچار اعوجاجاتی شدند و نتوانستند مسائل عمده را حل بکنند. در عین حالی که بعضا گرفتار احادیث جعلی هم شدند. لذا مسائل مختلفی در این کشاکش مطرح شد که از جمله اینها میحت توحید و صفات الهی بود. وی افزود: امام کاظم در واقع تلاش کردند شاگردانی را تربیت کنند که هم به دفاع عقلانی از دین و عقاید مذهب شیعه بپردازند و هم اینکه در ارتباط با قرآن و جایگاه قرآن و همچنین جایگاه احادیث نبوی و ائمه اطهار(ع) در کنار قرآن برای تفسیر آنچه که در قرآن است یک نگاه کامل و همه بعدی داشته باشند.

تلاش امام در زمینه حدیث
این استاد دانشگاه ادامه داد: امام کاظم(ع) در زمینه احادیث تلاش کردند که دامنه احادیث را از احادیثی که از فرهنگ یهودی در بین مسلمین نفوذ کرده بود و یا به خاطر رسوخ دنیاطلبی و تفسیر انحرافی از دین که به تحکیم پایه^{&ZWNJ}؛ های حکومت اموی جعل شده بود اینها را کنار بگذارند و همچنین تلاش کردند نوعی معنویت را در دوری از صحنه^{&ZWNJ}؛ های واقعی سیاسی و اجتماعی معنی بکنند؛ آنها را هم کنار بگذارند و بتوانند یک نگاه کامل از اسلام و مسائل اسلامی ارائه بکنند.

جهان بین افزود: به عنوان نمونه اهل حدیث به روایتی تمسک می^{&ZWNJ}؛ کردند که عنوان آن حدیث نزول خداوند به آسمان دنیا بود. این روایت از ابوهیره نقل شده بود که خدای متعال هر شب در یک سوم باقیمانده شب به آسمان دنیا فرود می^{&ZWNJ}؛ آید.

وی یادآور شد: پذیرش و قبول این روایت مستلزم تشبیه است و اینکه خداوند از مکانی به مکان دیگری جابه^{&ZWNJ}؛ می^{&ZWNJ}؛ شود به عنوان نمونه احمد بن^{&ZWNJ}؛ حنبل که از اهل حدیث است این مطلب را تعدیل کرد و مطرح کرد که خداوند عرشى دارد و در عرش خود نشسته و این عرش حدی ندارد. او به حد خودش دانا است و خداوند حرکت می^{&ZWNJ}؛ کند و سخن می^{&ZWNJ}؛ گوید و نگاه می^{&ZWNJ}؛ کند و معتقد بود که آن نشیمن^{&ZWNJ}؛ گاه خدا به اندازه چهار انگشت جای خالی وجود دارد که محل نشستن رسول خداست.

جهان^{&ZWNJ}؛ بین تصریح کرد: این روایات بر اساس روایات تحریف شده^{&ZWNJ}؛ ای بود که به دست مردم رسیده بود. اما امام کاظم(ع) تلاش کردند که اینها را اصلاح کنند. لذا ایشان فرمودند که خدای متعال نه نزول می^{&ZWNJ}؛ کند و نه احتیاج به نزول دارد. در نظر او قُرب و بُعد یکی است. برای او دوری و نزدیکی معنی^{&ZWNJ}؛ ای ندارد و به عبارتی تلاش کردند یک نگاه درست از این مسئله و مسائلی از این دست را ارائه کنند. لذا این نکته بسیار مهمی بود که در بحث تلاش^{&ZWNJ}؛ هایی که ایشان در تحکیم مبانی شیعی در بحث^{&ZWNJ}؛ های کلامی و اعتقادی انجام دادند، قابل ارائه است.

دلایل زندانی شدن امام کاظم(ع)
این استاد دانشگاه در مورد دلایل زندانی شدن امام موسی کاظم توسط خلیفه عباسی هم گفت: در زمان امام موسی کاظم(ع) مسئله مهمی که وجود دارد سختی^{&ZWNJ}؛ های خاصی است که برای شیعیان به وجود آمد. از جمله یکی از دلایل این فشار هم حرکت^{&ZWNJ}؛ های اعتراضی متعددی بود که از ناحیه شیعیان و علویان به خلفای عباسی صورت گرفت.

وی ادامه داد: از جمله قیام حسین بن علی که به شهید فخر معروف است در زمان حکومت هادی عباسی، جنبش یحیی، ادریس که فرزندان عبدالله بودند؛ در زمان هارون، به وقوع پیوست. به هر حال همه اینها باعث شده بود که فشار به شیعیان و علویان بیشتر شود. در این شرایط بهترین کاری که می^{&ZWNJ}؛ شد کرد، تقیه بوده و امام(ع) در سایه این تقیه برای حفظ و تشکل شیعه تلاش کردند.

این پژوهشگر معارف دینی تصریح کرد: اما این مسئله به معنای این نیست که امام کاظم(ع) از جهت سیاسی اقدامی نکردند بلکه حضرت، هم جریان وکالت را تقویت و تشدید کردند و هم در حالت ضمنی و خفا از حرکت^{&ZWNJ}؛ هایی که علیه حکومت انجام می^{&ZWNJ}؛ شد حمایت کردند. امام کاظم تلاش می^{&ZWNJ}؛ کردند این جریان^{&ZWNJ}؛ ها را رهبری کنند و همه این اقدامات موجب شد که ایشان تحت نظر قرار بگیرند و به صورت چندباره و متعدد به زندان بیفتند که آخرین بار آن از سال ۱۷۹ تا ۱۸۲ هجری قمری بود که حدود ۵ سال ایشان در زندان بودند و نهایتا هم با همین زندان به شهادت رسیدند.

جهان بین گفت: امام کاظم (ع) از راه های مختلف سعی می کردند فرهنگ تشکیل حکومت اسلامی در جامعه نهادینه شود. این امر بسیار مهم بود، زیرا این اندیشه به وجود می آمد که حکومت از آن خاندان پیامبر است و بنی عباس، آن را غصب کرده اند. این خطی بود که ائمه دیگر نیز بر آن تاکید داشتند. از نمونه های برجسته، کتاب شریف صحیفه سجاده است.

وی ادامه داد: یکی از روش های بسیار مهم مبارزه امام، نفوذ در حکومت غاصب بود. این روی کرد هم موجب حفظ شیعیان می شد و هم امام از سیاست های حکومت آگاهی می یافت، و در سمت و سوی مبارزه امام و شیعیان تأثیرگذار بود؛ بدین معنا که راه کارهای مناسبی برای مبارزه علیه حکومت و حفظ شیعیان پیش بینی می نمودند. از دستاوردهای این نفوذ می توان به چند مورد اشاره کرد.

وی گفت: مرحوم مجلسی می نویسد: زمانی که قیام شهید حسین (فخ) سرکوب شد، سرهای آنان به همراه عده ای اسیر برای موسی فرزند مهدی، از خلفای بنی عباس، فرستاده شد. او دستور داد که اسرا کشته شوند و از دیگر علویان سخن به میان آورد تا این که به نام امام موسی بن جعفر (ع) رسید و با خشم زیاد اظهار داشت که حسین (فخ) به دستور او قیام کرده است، زیرا او وصی این خاندان است. خدا مرا بکشد اگر او را زنده نگه دارم. در این زمان بود که علی بن یقطین، واقعه را به صورت مکتوب به حضور امام تقدیم داشت و آن حضرت را از این تصمیم با خبر نمود.

جهان بین در مورد پشتیبانی مالی از امام (ع) گفت: مرحوم کشی در رجال خود می نویسد: علی بن یقطین، نامه ها و اموال فراوانی را توسط دو نفر از معتمدان خویش برای امام ارسال کرد. قرار ملاقات در بیرون مدینه در محلی به نام «بطن الرمه» بود. امام شخصاً طبق قرار در آن مکان حضور یافت و اموال را از آنان تحویل گرفت. سپس نامه هایی از آستین خود بیرون آورد و فرمود: اینها جواب نامه های شماست، برگردید و آن را به علی بن یقطین برسانید.

کمک مالی به شیعیان
وی افزود: علی بن یقطین برای کمک مالی به شیعیان و حمایت از آنان، هر سال عده ای را از طرف خود به حج می فرستاد و به این بهانه، پول های فراوانی به آنها می پرداخت. مرحوم قمی از قول یونس می نویسد که در یکی از سال ها برای علی بن یقطین 150 حج گزار برشمردند. هم چنین در مواردی که شیعیان می بایست مالیات پردازند به ظاهر از آنها می گرفت، ولی به صورت پنهانی به آنان بر می گرداند.

وی در مورد رازداری (تقیه مداراتی) امام گفت: معمر بن خلاد که از یاران موسی بن جعفر (ع) بود، از آن حضرت پرسید: چگونه باید در برابر حاکمان ستم گر ایستاد و از اسلام پاسداری کرد؟ امام در پاسخ، از قول جدش امام باقر (ع) نقل کرد که می فرمود: رازداری و با پوشش عمل کردن، از برنامه های دینی من و پدران من است؛ آن که عمل به تقیه نمی کند ایمان ندارد.

مبارزه منفی
این کارشناس دینی گفت: یکی از روش های امام در برخورد با حکومت جور، مبارزه منفی علیه آن بود که در قالب های مختلف از جمله عدم مساعدت مالی به حکومت، ظهور می نمود. مبارزه منفی امام هفتم (ع) با حکومت هارون چنان بود که شایعه فتوای حضرت مبنی بر حرمت ولایت و حاکمیت هارون در جامعه وجود داشت و کمترین مسامحه ای از حضرت در برخورد با حکومت بنی عباس دیده نمی شد.

تربیت اندیشمندان فکری و سیاسی
وی ادامه داد: امام کاظم (ع) با این که از سوی حکومت هارون تحت فشار بود و بخش عمده ای از عمرش را در زندان گذراند، اندیشمندانی تربیت کرد که در برابر حکومت جور و گروه های انحرافی می ایستادند و در عرصه علمی و اجتماعی از وثاقت و اطمینان بالایی برخوردار بودند. امام می دانست که هدایت شیعیان و مبارزه با حکومت، نیاز به انسان های سیاست مدار، متدین و عالم دارد تا مسیر او را ادامه دهند. بعضی از آنها همانند یونس بن عبدالرحمان، صفوان بن یحیی، محمد بن ابی عمیر، عبدالله بن مغیره، حسن بن محبوب سراد و احمد بن محمد بن ابی نصر بزنطی، از اصحاب اجماع شمرده شده اند.

وی در پایان گفت: گرچه امام خود به دلیل فراهم نبودن شرایط، قیام مسلحانه انجام نداد، اما مبارزه امام در قالب دیگر بروز نمود و آن، حمایت از قیام ها و نهضت های انقلابی بود. از جمله این قیام ها، قیام شهید فخ (حسین بن علی بن حسن المثنی بن الحسن المجتبی - علیه السلام -) بود، که حضرت از آن حمایت کرد.